

На основу члана 6. став 1. Уредбе о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права („Службени гласник РС“, број 61/06 – пречишћен текст) објављује се, на српском и енглеском језику, Пресуда Европског суда за људска права по представци број 32550/05 – Бодрожих против Србије, која гласи:

„САВЕТ ЕВРОПЕ

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ БОДРОЖИЋ против СРБИЈЕ
(Представка број 32550/05)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

23. јун 2009. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44. став 2. Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету **Бодрожић против Србије**,

Европски суд за људска права (Друго одељење) заседајући у већу у чијем су саставу били:

Françoise Tulkens, *председник*,
Ireneu Cabral Barreto,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danutė Jočienė,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nona Tsotsoria, *судије*,
и Françoise Elens-Passos, *заменик секретара Одељења*,

после већања на затвореној седници одржаној 2. јуна 2009. године,

изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 32550/05), коју је Суду поднео против Државне Заједнице Србија и Црна Гора према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: “Конвенција”) држављанин Србије, г. Жељко Бодрожић (у даљем тексту: “Подносилац представке”), дана 23. августа 2005. године. Од 3. јуна 2006. године, после Декларације о независности Црне Горе, Србија је искључива страна уговорница у поступцима пред Судом.
2. Подносиоца представке, коме је пружена правна помоћ, заступао је г. В. Липован, адвокат из Кикинде. Владу Државне Заједнице Србија и Црна Гора, а, касније, Владу Србије (у даљем тексту: “Влада”) заступао је њен заступник, г. С. Царић.
3. Подносилац представке је тврдио да су повређена његова права на слободу изражавања и на правично суђење.
4. Дана 13. септембра 2006. године Суд је одлучио да Владу обавести о представци. Примењујући члан 29. став 3. Конвенције, решио је да основаност представке разматра истовремено када и допуштеност.

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

5. Подносилац представке је рођен 1970. године и живи у Кикинди.
6. Подносилац представке је новинар и члан једне политичке странке. У време спорних догађаја, он је, такође, био уредник локалних недељних новина, *Кикинске*.
7. Подносилац представке је 3. октобра 2003. године објавио чланак о извесном историчару, Ј. П., под насловом *Реч има фашиста*. У свом чланку, подносилац представке је написао:

„Ј. П., историчар, који је, током осамдесетих и деведесетих година прошлог века исписивао километре разних увреда и клевета на рачун Милошевића и његовог ... режима, поново је дошао у жижу јавности захваљујући ... новинара Телевизије Нови Сад ..., који га је позвао да гостује у емисији „Откопчано“. А Ј. П. не би био то што јесте (идиот), да није искористио још једну прилику да изнесе своје фашистоидне ставове. Тако је на каналу државне телевизије..., испричао како је Барања под хрватском окупацијом, како су Словаци, Румуни и, пре свега, Мађари у Војводини колонисти... Према мишљењу [Ј. П.], Хрвата уопште и нема у Војводини ..., а Мађари су великим делом Словени... због тога што имају „тако лепо словенско лице“ ...

У ове три седмице након емисије, огласиле су се многе невладине организације и појединци и понека политичка странка... [Они] су затражили од Савета за радиодифузију, позивајући се на тачку 6 његових препорука која предвиђа ... да су „сви емитери дужни да поштују ... одредбе о сузбијању говора мржње“, да предузму мере против [националне] ТВ ...

Реаговали су и Министар културе и медија и други званичници.

Последње вести говоре да Радиодифузна агенција прикупља релевантне податке о емисији ... Дотле, Ј. П. сигурно ликује јер је своје изопачене ставове још једном успео да пласира у јавност. Након петоктобарских промена, овај професионални „пљувач“ је ....постављен за директора Историјског архива Србије ... до недавно, када га је Влада сменила. И тада је добио прилику у неким таблоидима ... да [критикује] актуелну Владу и „непостојеће народе“. „Откопчано“ је само последња епизода овог активисте ... који је вероватно ... загађивати нашу средину дуго времена.“

8. Ј. П. је 10. октобра 2003. године против подносиоца представке покренуо приватни кривични поступак због увреде код Општинског суда у Кикинди.
9. На рочишту које је одржано 17. новембра 2003. године, подносилац представке је изјавио да „није желео да се поравна са приватним тужиоцем [Ј. П.] зато што је он члан фашистичког покрета у Србији“. Због ове изјаве, Ј. П. је 5. јануара 2004. године покренуо нови кривични поступак за клевету против подносиоца представке.

10. Територијална надлежност у овом предмету је касније пренета Општинском суду у Зрењанину, који је решио да ова два предмета здружи.

11. Суд је рочиште заказао за 15. април 2004. године, а позив за ово рочиште је уручен подносиоцу представке заједно са другом приватном кривичном тужбом Ј. П. 11. марта 2004. године. Подносилац представке није дошао на рочиште.

12. Суд је следеће рочиште заказао за 23. септембар 2004. године, за које је подносилац представке примио позив 24. јуна 2004. године. Он се опет није појавио на суду.

13. Подносилац представке износи да ниједан од ових судска позива није прописно примио, пошто су они били упућени на адресу новина, где он више није био запослен. Међутим, испоставило се да је он лично потписао потврде о пријему за оба судска позива.

14. На следећем главном рочишту 15. децембра 2004. године, подносилац је у суд дошао у пратњи полиције. Адвокат га је сачекао у згради суда и поднео је предлог судији да се рочиште одложи како би се упознао са оптужбама у питању.

15. председавајући судија је подносиоцу представке и његовом адвокату одобрио 30 минута да припреме одбрану подносиоца представке. После 20 минута адвокат подносиоца представке је рекао да су спремни за рочиште.

16. Суд је одржао главно рочиште и пресуду донео истог дана, утврдивши да је подносилац представке крив за увреду због објављеног чланка и за клевету због изјаве коју је дао у суду на рочишту 17. новембра 2003. године. Суд је подносиоца представке казнио новчаном казном од 15.000 динара, приближно 162 евра и наложио му да Ј. П. исплати још РСД 20.700 (приближно 225 евра) на име трошкова поступка.

17. Општински суд у Зрењанину је у својој пресуди утврдио, *inter alia*, да је описивање некога као „фашисте“ увредљиво, с обзиром да историјске конотације тог израза „представљају трагедију и зло“. Суд је одбацио тврдњу подносиоца представке да је он само изнео своје сопствено политичко мишљење, пошто је формирање фашистичких политичких странака или покрета нелегално према домаћем праву. Сагласно томе, подносилац представке пропустио је поштује људско достојанство Ј. П. Ако се осећао лично увређеним неком од изјава Ј. П. датих у телевизијском програму или на другом месту, подносилац представке је требало да прибегне одговарајућем правном средству.

18. На основу жалбе подносиоца представке, Окружни суд у Зрењанину је 9. марта 2005. године потврдио првостепену пресуду. Суд је закључио да су изјаве Ј. П. производ његовог стручног мишљења као историчара. Пошто реч „фашизам“ значи уништење људи на основу националне припадности и/или религије, јасно је да то

није био предмет изјава Ј. П. Чланак подносиоца представке је према томе имао искључиви циљ да увреди Ј. П. коришћењем овог израза и тиме што га је још назвао „идиотом“.

19. Другостепени суд је даље утврдио да су наводи подносиоца представке о неправилном позивању у суд и немогућности да припреми своју одбрану неосновани, утврдивши да је он прописно позван у суд два пута, али се није појавио. Штавише, на рочишту одржаном 15. децембра 2004. године подносилац представке и његов адвокат су имали прилику да се консултују и припреме његову одбрану, а после 20 минута су изјавили да су спремни за рочиште.

20. Испоставило се да је Ј. П. покренуо још један круг поступака против подносиоца представке – парничну тужбу за накнаду нематеријалне штете – и да су домаћи судови наложили подносиоцу представке да му се исплати обештећење у износу од РСД 50.000 (приближно 540 евра). Међутим, подносилац представке ове поступке није обухватио својим притужбама које је поднео Суду.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

21. Релевантне одредбе Кривичног закона Републике Србије (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“ – Сл. гласник РС – бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89, 21/90, 16/90, 49/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03 и 67/03) предвиђају следеће:

Члан 92. став 1.

„Ко за другог износи или проноси штогод неистинито што може шкодити његовој [или њеној] части и угледу, казниће се новчаном казном или затвором до шест месеци.

Члан 93.

„1. Ко увреди другог, казниће се новчаном казном или затвором до три месеца.

2. Ако је дело из става 1. овог члана учињено путем штампе, радија, телевизије, других средстава јавног информисања и комуницирања или сличних средстава или на јавном скупу, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до шест месеци.“

Члан 96.

„1. ... Неће се казнити... [ко] ... се увредљиво изрази о другоме у научном, књижевном или уметничком делу, озбиљној критици, вршењу службене дужности,

новинарског позива, политичке или друге друштвене делатности, одбрани неког права или при заштити оправданих интереса, ако из начина изражавања или других околности произилази да то није учињено у намери омаловажавања.

2. У случајевима из горњег текста, ... [тужени] ... се неће казнити ко за другог износи или проноси да је учинио кривично дело за које се гони по службеној дужности иако не постоји правоснажна пресуда ... ако докаже да је имао основаног разлога да поверује у истинитост ... [тих тврдњи] ...“

22. Релевантне одредбе Основног кривичног закона (објављен у „Службеном листу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ – Сл. лист СФРЈ – бр. 44/76, 36/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90, 54/90, Службени лист Савезне Републике Југославије – Сл. лист СРЈ – бр. 35/92, 37/93, 24/94, 61/01 и Сл. гласник РС број 39/03) предвиђају следеће:

Члан 39.

„... 3. Ако се новчана казна не може наплатити, суд ће је извршити тако што ће за сваких 200 динара новчане казне одредити један дан затвора, с тим да затвор не може бити дужи од шест месеци.

4. Ако осуђени исплати само део новчане казне, остатак ће се сразмерно претворити у затвор, а ако осуђени [накнадно] исплати остатак новчане казне, извршење затвора ће се обуставити.“

23. Релевантне одредбе Законика о кривичном поступку (објављен у „Службеном листу Савезне Републике Југославије“, бр. 70/01, 68/02 и 58/04) предвиђају следеће:

Члан 160.

„Писмено за које је у овом законнику одређено да се има лично доставити предаје се непосредно лицу коме је упућено. Ако се лице коме се писмено мора лично доставити не затекне тамо где се достављање има извршити, достављач ће се обавестити кад и на ком месту може то лице да затекне и оставиће му код једног од лица наведених у члану 161. овог законика писмено обавештење да ради примања буде у одређени дан и сат у свом стану или на свом радном месту. Ако и после овог достављач не затекне лице коме се достављање има извршити, поступиће по одредби члана 161. став 1. овог законика и сматра се да је тиме достављање извршено.“

Члан 161.

„1. Писмена за која у овом законнику није одређено да се морају лично доставити достављају се такође лично, али таква писмена, у случају да се прималац не затекне у стану или на радном месту, могу се предати коме од његових одраслих чланова домаћинства, које је дужан да прими писмено. Ако се они не затекну у стану, писмено ће се предати настојнику или суседу, ако они на то пристану. Ако се достављање врши на радном месту лица коме се писмено има доставити, а то лице се ту не

затекне, достављање се може извршити лицу овлашћеном за пријем поште које је дужно да прими писмено, или лицу које је запослено на истом месту, ако оно пристане да прими писмено.

2. Ако се утврди да је лице коме се писмено има доставити одсутно и да му лица из става 1. овог члана због тога не могу писмено на време предати, писмено ће се вратити уз назначење где се одсутни налази.“

Члан 162 (1)

„1. Окривљеном ће се лично доставити позив за прво саслушање у претходном поступку и позив за главни претрес.“

24. Члан 419. предвиђа, *inter alia*, да надлежни јавни тужилац може да поднесе захтев за заштиту законитости против „правоснажне судске одлуке“, у име или против туженог, ако је повређен релевантан материјални и/или процедурални „закон“.

25. На основу горе наведеног захтева, према чл. 420, 425. и 426., Врховни суд може потврди предметну оптужбу или је преиначити. Он, такође, може укинути спорну пресуду у целини, или делимично, и наложити поновно суђење пред нижим судовима. Ако Врховни суд, међутим, утврди да је дошло до повреде закона у корист туженог, он то може саопштити, али оставити на снази правоснажну одлуку.

26. Према чл. 199. и 200. Закона о облигационим односима (објављен у „Службеном листу СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 као и у „Сл. листу СРЈ“ број 31/93), *inter alia*, свако ко је претрпео душевну патњу као последицу кршења његове или њене части или угледа може, у зависности од њиховог трајања и јачине, поднети тужбу код парничних судова ради новчане накнаде, и, осим тога, тражити друге врсте накнаде “које би могле” обезбедити одговарајуће нематеријално задовољење.

27. Члан 13. Закона о парничном поступку из 2004. године (објављен у „Сл. гласнику РС“ број 125/04) предвиђа да је парнични суд везан правоснажном пресудом кривичног суда о томе да ли је извршено кривично дело као и у погледу кривичне одговорности осуђеног лица.

28. Релевантне одредбе које се тичу Суда Србије и Црне Горе и статуса Државне заједнице Србија и Црна Гора наведене су у пресуди *Матијашевић против Србије* (број 23037/04, ст. 12, 13. и 16 – 25., 19. септембар 2006. године).

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 10. КОНВЕНЦИЈЕ

29. Подносилац представке се жалио да је његова кривична осуда повредила његово право на слободу изражавања како је предвиђено чланом 10. Конвенције, који у релевантном делу гласи како следи:

„1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтевају дозволе за рад телевизијских, радио и биоскопских предузећа.

2. Пошто коришћење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву .... ради заштите угледа или права других ...“

A. Допуштеност

30. Влада је изнела да подносилац представке није исцрпео сва расположива и делотворна домаћа правна средства. На првом месту, што се тиче кривичног поступка, он је пропустио да ургира код јавног тужиоца да уложи захтев за заштиту законитости (ЗЗЗ) у његово име (видети ст. 24. и 25. у горњем тексту). Друго, он је могао поднети парничну тужбу за накнаду штете према чл. 199. и 200. Закона о облигационим односима ако је сматрао да је повређено неко од његових права личности (видети став 26. у горњем тексту). С тим у вези Влада је дала пример једне правоснажне пресуде где је домаћи суд применио чл. 5. и 8. Конвенције, заједно са чланом 200. Закона о облигационим односима, тако што је тужиоцу прихватио парничну тужбу за накнаду штете на начин који подразумева незаконито снимање, хапшење и притвор. Треће, подносилац представке је могао покренути кривични поступак против Ј. П. ако је сматрао да је нека од његових изјава увредљива, и најзад, он је могао употребити жалбени поступак пред Судом Србије и Црне Горе (видети став 28. у горњем тексту).

31. Подносилац представке је тврдио да су сва горе наведена правна средства неделотворна.

32. Суд подсећа да је, у складу са утврђеном судском праксом, сврха правила о унутрашњим правним средствима у члану 35. став 1. Конвенције да се Високим странама уговорницама пружи могућност да спрече или исправе наводне повреде пре него што се неко због њих обрати Суду. Међутим, једина правна средства које треба исцрпети јесу она која су делотворна. Обавеза је државе када тврди да правна

средства нису исцрпљена, да увери Суд да су та средства делотворна, да су и теоријски и практично била на располагању у релевантном времену (видети, између осталог, пресуду у предмету *Vernillo против Француске*, пресуда од 20. фебруара 1991. године, серија А, број 198, стр. 11-12., став 27. и у предмету *Dalia против Француске*, пресуда од 19. фебруара 1998. године, *Извештаји* 1998-1, стр. 87-88, став 38.). Када је услов тог терета доказивања испуњен, подносилац представке је дужан да докаже да је правно средство на које се држава позвала заправо било исцрпљено, или да је због неког разлога било неадекватно или неделотворно у конкретним околностима предмета, или да су постојале посебне околности које су подносиоца односно подносиоцима представке ослобађале тог захтева (видети предмет *Dankevich против Украјине*, број 40679/98, став 107., 29. април 2003. године).

33. Најзад, Суд подсећа подсећа да делотворно правно средство мора чинити део уобичајеног процеса накнаде и да не може бити дискреционог карактера. Подносилац представке према томе мора бити у стању да поступак покрене директно, а да не мора да се ослања на добру вољу државног службеника (видети, *Ленојић против Србије*, број 13909/05, став 54., 6. новембар 2007. године).

34. Ако се вратимо на предметни случај, Суд сматра да је једино јавни тужилац могао поднети захтев за заштиту законитости у име подносиоца представке. Штавише, он је имао потпуно дискреционо право да ли да то учини или не. Ако је подносилац представке и то могао да тражи, он свакако није имао *право* према закону да ово правно средство употреби лично (видети став 24. у горњем тексту). Захтев за заштиту законитости је, стога, био неделотворан у смислу члана 35. став 1. Конвенције.

35. У вези са могућношћу да се поднесе парнична тужба за накнаду штете против правоснажне кривичне осуде, Влада није могла да цитира ниједан пример из домаће судске праксе где је захтев заснован на релевантним одредбама Закона о облигационим односима успешно употребљен у неком предмету као што је предмет подносиоца представке. По мишљењу Суда, испоставља се да је супротно друштвеној сврси кривичних санкција да осуђено лице може покренути парнични поступак против државе да би ставило ван снаге правоснажну кривичну осуду и добило накнаду штете коју је због ње претрпело. Овом правном средством, према томе недостају било какви изгледи на успех.

36. Даље, Суд не може да види како је покретање кривичног поступка против Ј. П. могло да буде делотворно правно средство у односу на кривичну осуду подносиоца представке и наводну повреду његових права. У сваком случају, пошто је исцрпео сва правна средства у кривичном поступку који је против њега покренут, од подносиоца

представке се није могло оправдано очекивати да крене још једним путем несигурне накнаде (видети, *mutatis mutandis*, *Филиповић против Србије*, број 27935/05, став 44., 20. новембар 2007. године).

37. Најзад, у вези са тврдњом Владе да је подносилац представке требало да поднесе жалбу Суду Србије и Црне Горе, Суд подсећа да је он већ утврдио да ово конкретно правно средство није било доступно до 15. јула 2005. године и да је, штавише, и остало неделотворно до распада Државне Заједнице Србија и Црна Гора (видети, *Матијашевић против Србије*, број 23037/04, ст. 34-37., ЕCHR 2006- ...). Суд не види ниједан разлог да одустане од овог става у предметном случају.

38. С обзиром на горе наведено, Суд сматра да се притужбе подносиоца представке не могу прогласити недопуштеним због неисцрпљења домаћих правних средстава према члану 35 (1) Конвенције. Према томе, примедба Владе се мора одбити.

39. Суд даље примећује да ова притужба није очигледно неоснована у смислу значења члана 35. став 3. Конвенције. Он, такође, примећује да она није недопуштена ни по било ком другом основу. Према томе, мора се прогласити допуштеном.

Б. Основаност

1. Аргументи које су изнеле стране

40. Влада је тврдила да су изрази „идиот“ и „фашиста“ објективно клеветнички и, у односу на Ј. П., такође, нетачни зато што он није никада био „члан фашистичког покрета у Србији“ пошто таква група није никада ни постојала. Даље, чланак подносиоца представке није написан у доброј намери, пошто је његова главна сврха да понизи Ј. П. и у јавности створи јако осећање одбојности према њему. Иако су мишљења Ј. П. и изјаве које је дао за време разговора, као и у његовој књизи под насловом „Аутономија Војводине ... кошмар српског народа), заиста пробудиле оштре реакције јавности, Влада је упркос томе тврдила да подносилац представке није испоштовао новинарску етику тако га критикујући.

41. Влада је даље изнела да Ј. П., као лице које нема јавну функцију, захтева већи степен заштите од излагања новинарским критикама. Наводи подносиоца представке су били само изјаве, ни на који начин поткрепљене истином.

42. Најзад, Влада сматра да је казна изречена подносиоцу представке занемарљива и, према томе, сразмерна легитимном циљу коме се тежило.

43. Подносилац представке је оспорио мишљења Владе. Он је подсетио да су изјаве Ј. П. штетне за вишенационалну средину Војводине и да се, као новинар, осећао обавезним да на њих јавно реагује. Пошто је Ј.

П. изнео своја мишљења на државној телевизији, подносилац представке се није сложио да би покретање приватне судске парнице, како је Влада предложила, представљало довољан одговор на ове изјаве.

3. Оцена Суда

(а) „Прописано законом“

44. Неспорно је да је осуда подносиоца представке за клевету и увреду представљала „мешање“ у његово право на слободу изражавања и да је „прописана законом“ према чл. 92. и 93. Кривичног законика како је он гласио у датом тренутку (види став 21. у горњем тексту).

(б) „Легитимни циљ“

45. Такође је опште познато да је наведено мешање тежило легитимном циљу заштите права другог, наиме угледа Ј. П. Оно што остаје да се утврди је да ли је то мешање било „неопходно у демократском друштву“.

(в) „Неопходно у демократском друштву“

а. Општа начела

46. Као што је Суд често приметио, слобода изражавања предвиђена чланом 10. представља један од суштинских основа демократског друштва. Према ставу 2., она важи не само за „информације“ или „идеје“ које су повољне или се сматрају не-увредљивим, већ и за оне који вређају, шокирају или узнемиравају (видети, међу многим другим ауторитета, *Лепојић против Србије*, цитиран у горњем тексту, став 73., *Филиповић против Србије*, цитиран у горњем тексту, став 53.). Она обухвата, између осталог, право на непристрасне, добронамерне информације о питањима од јавног интереса чак и када предметна публикација подразумева нетачне и штетне изјаве о приватним појединцима (видети *Лепојић против Србије*, цитиран у горњем тексту, став 74.).

47. Суд наглашава битну функцију коју штампа врши у демократском друштву. Иако штампа не сме да прекорачи одређене границе, посебно у вези са угледом и правима других, њена дужност је упркос томе да саопштава – на начин доследан њеним обавезама и одговорностима – информације и идеје о свим питањима од јавног интереса. Новинарска слобода, такође, покрива могуће позивање на одређени степен

претеривања, или чак на провокацију (видети *Dalban против Румуније* [ВВ], број 28114/95, став 49., ЕСЧР 1999-VI).

48. Национални органи на првом месту морају да процене да ли постоји „горућа друштвена потреба“ да се слобода изражавања ограничи и, да приликом те процене, они имају одређени простор за слободну процену (видети *Lindon, Otchakovsky-Laurens и July против Француске* [ВВ], број 21279/02 и 36448702, став 45., ЕСЧР 2007- ...). У предметима у вези са штампом, простор за слободну процену државе је ограничен интересом демократског друштва да обезбеди и одржава слободну штампу. Задатак Суда у спровођењу његове функције надзора је да на мешање на које се жали гледа у светлу предмета као целине и утврди да ли су разлози које су национални органи навели да би га оправдали „релевантни и довољни“ (видети *Vogt против Немачке*, пресуда од 26. септембра 1995. године, серија А број 323, стр. 25 – 26., став 52.; *Jerusalem против Аустрије*, број 26958/95, став 33., ЕСЧР 2001-II).

β. Примена на предметни случај

49. У предметном случају, осуда подносиоца представке се заснивала на изразима које је употребио да опише Ј. П. – „идиот“, „фашиста“ и „члан фашистичког покрета“. Имајући у виду разлику између увреде и клевете као два одвојена кривична дела с чим у вези је утврђено да је подносилац представке крив, Суд ће упркос томе разматрати овај предмет као целину, с обзиром да чињенице и природа употребљених израза захтевају такво разматрање.

50. Влада је првенствено тврдила да су изрази подносиоца представке изношење чињеница, које нису тачне зато што би у Србији било незаконито да се оформи фашистички покрет. Изгледа да домаћи судови, такође, заснивају своје закључке на овом аргументу у великој мери. Суд овде подсећа да он има сталну праксу која прави разлику између чињеница и вредносних судова, при чему ове друге као такве нису подложне доказу (видети, на пример, *Lingens против Аустрије*, пресуда од 8. јула 1986. године, серија А број 103, став 46.; *Oberschlick против Аустрије (број 1)*, 23. мај 1991. године, став 63., серија А број 204). Класификација неке изјаве као чињенице или вредносног суда је питање које, првенствено, спада у простор слободне процене националних органа, посебно домаћих судова (видети *Pedersen и Vaadsgaard против Данске* [ВВ], број 49017/99, став 76., ЕСЧР 2004-XI). Међутим, чак и где изјава представља вредносни суд, мора да постоји довољна чињенична основа да је подржи (видети *Jerusalem против Аустрије*, цитиран у горњем тексту, став 43.).

51. Као прелиминарну примедбу, Суд примећује да је у претходним случајевима утврдио да су опште увредљиви изрази „идиот“ и

„фашиста“ прихватљива критика у одређеним околностима (видети *Oberschlick против Аустрије (број 2)*, пресуда од 1. јула 1997. године, *Извештаји о пресудама и одлукама 1997-IV; Feldek против Словачке*, број 29032/95, ЕCHR 2001-VIII). Међутим, он мора размотрити посебне околности овог предмета као целине како би утврдио да ли је кривична осуда подносиоца представке на основу ових израза била сразмерна легитимном циљу коме је тежила.

52. Изјаве подносиоца представке се морају посматрати у контексту. Подносилац представке је реаговао на одређене контраверзне изјаве које је дао Ј. П. на државној телевизији у вези са постојањем и историјом националних мањина у Војводини, вишенационалној средини, од чега 35% њеног становништва нису Срби, према попису из 2002. године. Ову огромну већину чинили су углавном Мађари, али, такође, и Словаци, Хрвати и други. У том разговору, Ј. П. је изјавио, *inter alia*, да су „сви Мађари у Војводини колонисти“ и да „у том подручју нема Хрвата“. Иако се Ј. П. ни на који начин не ослања на фашизам, како су га дефинисали српски судови (видети став 18. у горњем тексту), разумљиво је зашто је подносилац представке, који је и сам имао другачије политичке погледе, могао протумачити изјаве Ј. П. као да подразумевају одређени степен нетолеранције према националним мањинама. Чињеница што је он као новинар сматрао да му је дужност да јавно реагује на такве изјаве је, такође, разумљива. Даље, Суд сматра да то што се неко назове фашистом, нацистом или комунистом, не може само по себи да се изједначи са чињеничним стањем о политичкој припадности тог лица (видети, *mutatis mutandis, Feldek против Словачке*, цитиран у горњем тексту, став 86.).

53. С обзиром на горе наведено, Суд налази да изрази које је подносилац представке употребио не могу а да се не тумаче као вредносни суд, чија веродостојност не подлеже доказу. Такви вредносни судови могу бити претерани у недостатку чињеничне основе, али у светлу горе наведених елемената, то не изгледа да је случај у предметној представи.

54. Суд даље примећује да су границе прихватљиве критике шире у вези са неким политичарем од оних у вези са приватним појединцем. Међутим, чак се и приватни појединци излажу јавном испитивању када се појаве на сцени јавне дебате (видети *Jerusalem против Аустрије*, цитиран у горњем тексту, ст. 38 - 39.). У предметном случају, Суд примећује да је Ј. П. изгледа био добро позната јавна личност, који је у једном тренутку чак имао и јавну функцију (видети став 7. у горњем тексту). У сваком случају, пошто је објавио књигу са темом од великог јавног интереса и пошто се појавио на локалној телевизији, он мора да је знао да је могао бити изложен оштрој критици великог броја гледалаца. Он је, према томе, био обавезан да покаже већи степен толеранције у овом контексту (видети, *mutatis mutandis, Oberschlick*

против Аустрије (број 2), пресуда од 1. јула 1997. године, *Извештаји 1997-IV*, ст. 31 – 33.).

55. Сходно устаљеној пракси Суда, постоји мали простор за ограничења расправе о питањима од јавног интереса према члану 10. став 2. Конвенције (видети, *Nilsen и Johnsen против Норвешке* [BB], број 23118/93, став 46., ЕCHR 1999-VIII). С тим у вези, Суд примећује да је расправа у предметном случају јасно била од великог јавног интереса и предмет непрекидне политичке расправе. Ово поткрепљује чињеница да није само подносилац представке, већ су, такође, и многе невладине организације, политичке странке и неке истакнуте политичке личности, реаговале на контраверзни интервју са Ј. П. на телевизији и на изјаве које је дао том приликом.

56. Тачно је да је када је критиковао Ј. П. подносилац представке употребио оштре речи које, посебно када се изговоре у јавности, могу често да се сматрају увредљивим. Међутим, његове изјаве су дате као реакција на провокативни интервју и у контексту слободне расправе о питању од општег интереса за демократски развој његовог региона и земље у целини. Њихов садржај није никако имао за циљ да распири насиље (видети, *a contrario, Lindon, Otchakovsky-Laurens и July*, цитиран у горњем тексту, став 57.). Штавише, члан 10. штити не само „информације“ или „идеје“ које су повољне или се сматрају неуводљивим, већ и оне који вређају, шокирају или узнемиравају (видети, међу многим другим ауторитетима, *Castells против Шпаније*, 23. април 1992. године, став 42., серија А број 236, и *Vogt*, цитиран у горњем тексту, став 52.).

57. У вези са разлозима које су дали домаћи судови приликом осуде подносиоца представке, Суд примећује да су они ограничили своју анализу на чињеницу да је формирање фашистичког покрета у Србији забрањено законом и да су, према томе, изјаве подносиоца представке нетачне. Међутим, приликом усвајања уске дефиниције онога што би могло да се сматра прихватљивом критиком, домаћи судови се нису упустили у анализу да ли су изјаве подносиоца представке могле бити вредносни судови који не подлежу доказу (видети, *Grinberg против Русије*, број 232472/03, ст. 28 – 30., 21. јул 2005. године). Они, такође, нису обавили одговарајућу анализу пропорционалности да би се проценио контекст у ком су ти изрази употребљени и њихову чињеничну основу. Сходно томе, Суд закључује да се разлози које су навели домаћи судови не могу сматрати „релевантним и довољним“ да се оправда мешање о коме је реч.

58. Најзад, Суд подсећа да су приликом оцене пропорционалности мешања, природа и озбиљност одређене казне, такође, фактори који се узимају у обзир (видети *Ситрăнă и Mazăre против Румуније*, број 33348/96, 17. децембар 2004. године, ст. 111 – 124.; *Sokolowski против Пољске*, број 75955/01, став 51, 29. март 2005. године). У конкретном

предмету, мора се узети у обзир чињеница да није само подносилац представке био предмет кривичне осуде, већ и да је казна која му је одређена могла, у случају неизвршења, бити замењена затвором од 75 дана (видети став 22. у горњем тексту).

59. Горе наведена разматрања су довољна да омогуће Суду да закључи да је кривични поступак у посебним околностима овог предмета имао за последицу кршење права подносиоца представке на слободу изражавања.

Према томе, дошло је до повреде члана 10. Конвенције.

II НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. СТАВ 3(Б) КОНВЕНЦИЈЕ

60. Подносилац представке се жалио што му није дато довољно времена да припреми одбрану у кривичном поступку. Он се ослонио на члан 6. став 3(б) Конвенције, који гласи како следи:

„3. Свако ко је оптужен за кривично дело има следећа минимална права:

(б) да ли довољно времена и могућности за припремање одбране ...“

Допуштеност

61. Влада је оспорила овај аргумент. Она је доставила потврде о пријему позива које је потписао подносилац представке за рочишта заказана за 15. април и 23. септембар 2004. године, којима није присуствовао. Она је тврдила да је подносилац представке био упознат са садржајем обе приватне кривичне тужбе, пошто је прву добио на рочишту одржаном 17. новембра 2003. године, док му је друга уручена уз судски позив 15. априла 2004. године. Штавише, на рочишту одржаном 15. децембра 2004. године, подносилац представке је добио 30 минута да се консултује са адвокатом и припреми одбрану, али је адвокат изјавио да су они спремни већ после 20 минута. Влада је изнела да је суд могао одобрити даље одлагање рочишта да је то тражио адвокат подносиоца представке.

62. Подносилац представке се углавном није сложио са овим аргументима, тврдећи да је уручење два судска позива било нерегуларно, јер је извршено на месту где је он раније био запослен.

63. Суд подсећа да су „права одбране“, од којих члан 6. став 3 даје неисцрпну листу, уведена, изнад свега, да би се утврдила једнакост, што је више могуће, између кривичног гоњења и одбране. Чланом 6. став 3(б) оптуженом се јемчи „одговарајуће време и могућности за припрему одбране“ и, према томе, подразумева да значајна активност ради одбране у његово име може да обухвати све што је „неопходно“ да се припреми главни претрес. Оптужени мора имати могућност да организује своју одбрану на одговарајући начин и да без ограничења

може да пред суд изнесе све релевантне аргументе одбране и да тако утиче на исход поступка. Ова одредба је повређена само ако је то немогуће (видети *Mayzit против Русије*, број 63378/00, ст. 78 – 79., 20. јануар 2005. године).

64. Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да је подносилац представке уредно обавештен о оптужби у новембру 2003. године, односно у марту 2004. године. Он је увек после тога могао да слободно комуницира са својим адвокатом у вези са припремом одбране пре рочишта и првостепене пресуде од 15. децембра 2004. године.

65. Подносилац представке се посебно жалио што га је полиција довела на последњо наведено рочиште и што је имао ограничено време да се консултује са адвокатом. Међутим, с обзиром на горе наведене елементе, као и на чињеницу да је његов адвокат изразио спремност да се суђење настави пре истека додељеног времена, Суд сматра да је подносилац представке имао довољно времена да припреми своју одбрану.

66. Произилази да је притужба очигледно неоснована и мора се одбацити сходно члану 35. ст. 3. и 4. Конвенције.

III ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

67. Члан 41. Конвенције предвиђа:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.“

A. Штета

68. Подносилац представке је тражио 10.000 евра на име накнаде занематеријалну штету.

69. Влада је оспорила овај захтев.

70. Суд прихвата да је подносилац представке претрпео нематеријалну штету, као што је ментални бол и разочарење због поступка против њега. Процењујући на основу правичности, Суд подносиоцу представке додељује 500 евра плус порез који се може зарачунати на овај износ.

Б. Трошкови

71. Подносилац представке, коме је одобрена правна помоћ, није имао даља потраживања у вези са трошковима које је имао пред Судом. Сходно томе, Суд му не додељује накнаду у овом делу.

ИЗ ГОРЕ НАВЕДЕНИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Проглашава* притужбу у вези са слободом изражавања допуштеном, а остали део представке недопуштеним,
2. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 10. Конвенције,
3. *Утврђује*
  - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоцу представке, у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, 500 евра (пет стотина евра) на име нематеријалне штете, које треба претворити у националну валуту Тужене државе по курсу који се примењује на дан исплате плус сваки порез који се може зарачунати,
  - (б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведени износ по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена;
4. *Одбија* преостали део захтева подносиоца представке за правично задовољење

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми 23. јуна 2009. године у складу са Правилем 77 ст. 2. и 3. Пословника Суда.

Françoise Elens-Passos
Заменик секретара Одељења,

Françoise Tulkens,
Председник